

De diepte in

De National Geographic Society is een van de grootste wetenschappelijke en educatieve non-profitorganisaties ter wereld. De Society is in 1888 opgericht ter vergroting en verspreiding van geografische kennis, en geeft een beeld van de wereld door middel van haar tijdschriften, boeken, kaarten en interactieve media. *National Geographic Magazine*, het officiële tijdschrift van de Society, verschijnt in 29 talen en wordt maandelijks gelezen door veertig miljoen mensen in alle landen van de wereld. Het National Geographic Channel bereikt 290 miljoen huishoudens in 27 talen in 164 landen. De Society heeft ruim negenduizend onderzoeksprojecten gefinancierd. Bezoek de website van de National Geographic Society op www.nationalgeographic.com of ga naar de Nederlandse website: www.nationalgeographic.nl.



In deze serie:

Wilco van Rooijen – *Overleven op de K2*

Ronald Naar – *Extreme uitdagingen*

Reinhold Messner – *Cerro Torre*

Ernest Shackleton – *Zuid, de legendarische laatste expeditie van Ernest Shackleton*

Rayner Unwin – *Overwintering op Nova Zembla*

Clint Willis – *De Everest Boys*

Phillip Finch – *De diepte in*

Harry Kikstra – *3x Everest (juli 2011)*



Phillip Finch is Amerikaans journalist en auteur. Hij publiceerde al meer dan tien boeken, waaronder zowel fictie als non-fictie. Als voormalig lid van een team van reddingswerkers in de bergsport is hij al lange tijd geïnteresseerd in extreme sporten en hun beoefenaars. Daarnaast is hij een ervaren grotduiker.

PHILLIP FINCH

De diepte in

*Een gevecht op leven en dood,
270 meter onder water*

Vertaald door Pon Ruiter



Voor mijn moeder, Madeline Finch, die er veel te lang op
heeft moeten wachten

Uitgever en vertaler betuigen hun erkentelijkheid aan Pieter Hilkemeijer, Erwin Koekoek en Arno Mol van het Nederlandse DMR grotduikteam de Penetrators (www.penetrators.nl) voor hun hulp bij het vertalen van de duikterminologie.

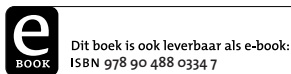


Oorspronkelijke uitgave HarperCollins Publishers Ltd, Londen
Oorspronkelijke titel *Raising the Dead*
Nederlandse editie Copyright © 2011 National Geographic Society
All rights reserved.
© 2011 Dutch Media Uitgevers bv, Amsterdam
Vertaling: Pon Ruiter
Omslagontwerp: Riesenkind
Foto omslag: Getty Images/Darryl Torckler
Opmaak binnenwerk: Mat-Zet bv, Soest

ISBN 978 90 488 1055 0
NUR 500

www.dutch-media.nl
www.nationalgeographic.nl/boeken

Dit is een uitgave van G+J Publishing CV en Dutch Media Uitgevers bv



‘Iedereen droomt, maar niet op gelijke wijze. Wie ’s nachts droomt in de stoffige uithoeken van zijn geest beseft bij zijn ontwaken dat het slechts ijdelheid was. Maar dagdromers zijn gevaarlijk, want zij kunnen met de ogen open hun dromen werkelijkheid laten worden.’

– T.E. Lawrence, *Seven Pillars of Wisdom*

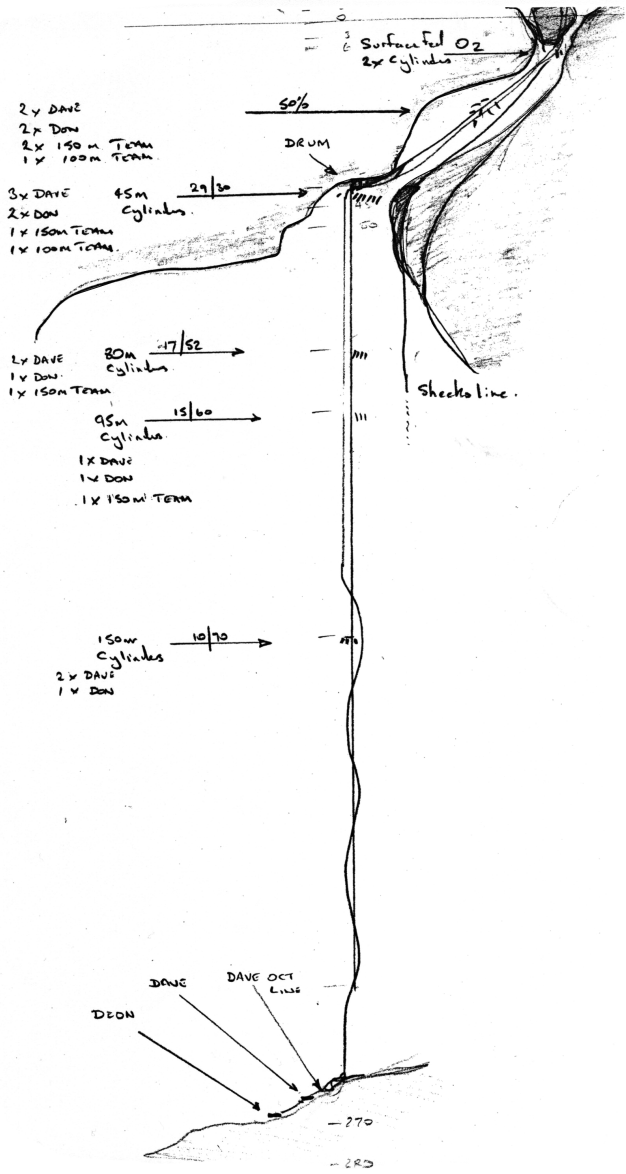


Diagram van Bushman's Hole, getekend door Don Shirley (mei 2007). Aangegeven zijn de stijglijnen en de reserveflansen met ademgas op de diverse diepten. Op schaal.

HOOFDSTUK 1

Op een novembermiddag in 2004 liep David Shaw over een steil pad een berg op die oprees boven Clearwater Bay in de New Territories van Hongkong. Zijn tempo – stevig doorpakken, niet uitrusten – was karakteristiek voor hem: Shaw was een gedreven doorzetter, die alles wat hij deed resoluut aanpakte.

Shaw, een Australiër, was vijftig. Hij was piloot bij Cathay Pacific, waar hij vooral de lange trajecten vloog. Daarnaast begeleidde hij collega's bij het up-to-date houden van hun vaardigheid. Hij en zijn vrouw Ann, een Australische, hadden kort daarvoor hun dertigste trouwdag gevierd. Hun twee kinderen studeerden in Australië, dus de Shaws woonden weer alleen in hun huis, dat een prachtig uitzicht bood op Clearwater Bay. Ze waren welgesteld en gesetteld, en leken in niets te verschillen van hun kennissen in de Engelssprekende expat-gemeenschap van Hongkong.

Toch kregen die kennissen zo langzamerhand door dat Dave Shaw anders was dan anderen. Vijf jaar daarvoor had hij op een vakantie in de Filippijnen leren scuba duiken. Daarna had hij op allerlei plekken in de wereld gedoken. Zijn beroep kwam hem daarbij goed van pas. Zijn kennissen dachten dat hij op tropische stranden lag en af en toe loom tussen riffen en felgekleurde vissen door gleed.

Harry (een pseudoniem), een goede vriend van Shaw in Hong-

kong en directeur van een groot bedrijf daar, had vijftien jaar eerder met Shaw kennismemaakt toen deze met zijn vrouw naar Hongkong was verhuisd, waar ze zich hadden aangesloten bij een christelijke gemeente waar ook Harry en zijn gezin deel van uitmaakten. Hij bewonderde Shaw om zijn intelligentie en rustige zelfvertrouwen. Shaw praatte weinig, schepte nooit op en kreeg veel voor elkaar.

Kort nadat Shaw was teruggekeerd van een vlucht naar Zuid-Afrika, vroeg Harry hem of hij een leuke reis had gehad. Shaws antwoord bevreedde hem.

‘Ja,’ zei deze. ‘Ik ben heel diep gegaan.’

Shaw gaf Harry het adres van een website. Toen Harry die thuis opende, zag hij: *Welcome to deepcave.com, a website created by Dave Shaw*. In de tekst, waarin Shaw over zichzelf in de derde persoon schrijft, vertelt hij dat hij van het recreatieve scuba duiken al snel was overgestapt op iets wat uitdagender en gevaarlijker was.

Dave is door zijn zoon overgehaald om te gaan duiken en had meteen door dat technisch duiken wel iets voor hem was. Na een paar penetratieduiken in de Filippijnen, waarbij wrakken werden verkend, besloot Dave zich voortaan te richten op grotduiken. Na een cursus in Florida heeft hij zich alleen nog met grotduiken beziggehouden.

Hij wil het onbekende verkennen. Zijn ideaal is op plekken te komen waar nog nooit iemand is geweest. Om dat doel te bereiken, moet de duiker de diepte in.

Op een andere pagina deed Shaw verslag van zijn memorabele duiken. Voor mensen die iets van het onderwerp af weten, waren die meer dan bijzonder. Ze grensden aan het onwerkelijke.

In oktober 2003 dook hij in Komati Springs in Zuid-Afrika twee keer dieper dan 180 meter. Door een technische storing bracht hij het er daarbij maar net levend vanaf.

In juni 2004 dook hij tot een diepte van 213 meter in een van de diepste onderwatergrotten ter wereld: Boesmansgat (of Bushman's Hole) in Zuid-Afrika.

Tijdens de reis waarvan hij net was teruggekeerd, had Shaw als derde duiker uit de geschiedenis de bodem van Bushman's be-

reikt. De diepte die hij had behaald, 270 meter, was een wereldrecord voor een uitrustingsstuk dat bekend is als de rebreather.

Bij die duik had hij even langs de bodem gezwommen en daarbij het lichaam gevonden van een jongeman die tien jaar daarvoor tijdens een duik was verdwenen. Shaw had nog geprobeerd het lichaam vrij te maken, maar dat had hem te veel energie gekost. Hij kon maar zeer beperkte tijd beneden blijven en zag zich dus gedwongen het lichaam achter te laten.

In zijn online verslag beschrijft hij het voorval:

Ik zwom een lijn uit in de richting van een iets dieper deel van de grot. Dit was grotduiken op z'n best. Mijn ogen gleden langs de bodem. Zo te zien werd de grot niet veel dieper. Tijdens het zwemmen bewoog ik mijn HID-lamp heen en weer. Ik was ontspannen en kon bijna niet geloven waar ik was. Langzaam dalend bereikte ik een diepte van 270 meter. Toen ik mijn HID-lamp onder een hoek van dertig graden naar links richtte, zag ik vijftien meter verder heel duidelijk een lichaam. Dat moest Deon Dreyer zijn, die op 17 december 1994 was omgekomen. Ook na uitgebreid zoeken was hij nooit gevonden. Hij lag op zijn rug, met zijn armen in de lucht en zijn benen uitgestrekt. Ik schrok niet, maar begon wel dingen af te wegen. Moest ik nog dieper gaan of ging ik naar het lichaam toe? De beslissing viel me gemakkelijk. Ik draaide me om en was kort daarna bij hem. Ik wilde proberen het lichaam te bergen. Tijd was van essentieel belang. Over een paar seconden moest ik terug. Ik probeerde hem op te tillen, maar dat lukte niet. Ik knielde naast hem neer en zette meer kracht. Door de inspanning begon ik te hijgen. Dit is niet verstandig, zei ik tegen mezelf. Ik zit op 270 meter en ik span me te veel in. Weg hier. Ik was al een minuut te lang beneden gebleven. Ik bond de gidslijn aan hem vast, zodat hij kon worden teruggevonden en verspilde geen tijd aan het losklippen van de reel. Ik volgde de gidslijn terug naar de stijglijn en ging omhoog.

Vrijwel alle recreatieduiken gaan niet dieper dan veertig meter. Veel duikers komen nooit dieper dan dertig. Met zijn duik in oktober was Shaw de vijfde sportduiker geworden die dieper was

gekomen dan 213 meter en het kon navertellen. Op de maan zijn meer mensen geweest. In de vijf jaar dat hij nu dook, was hij een van de beste en meest ambitieuze duikers ter wereld geworden.

En hij had het gedaan zonder er iemand in Hongkong over te vertellen. Zelfs Ann had maar een vaag idee van de uitzonderlijke dingen die hij deed.

Toen Shaw na zijn lange klimtocht boven op de berg stond, kwam hij daar Harry tegen, die een gemakkelijker route had genomen. De twee bleven een paar minuten praten en genoten van het spectaculaire uitzicht over de baai. Harry zei iets over Daves zware route. Die zei dat hij in conditie wilde blijven voor zijn volgende grote duik. Hij ging terug naar Zuid-Afrika, terug naar de bodem van Bushman's Hole.

Dat verbaasde Harry. Het baarde hem ook zorgen. Hij was geen duiker, maar hij wist dat grotduiken een van de riskantste sporten ter wereld was. De extreme vorm die Shaw beoefende, was onvoorstelbaar gevaarlijk en complex.

En Shaw had veel te verliezen: een prima leven met een fijne vrouw, een goede gezondheid, een financieel onbezorgd bestaan.

'Wat heeft dat nou voor zin?' zei Harry. 'Dat heb je al eens gedaan.'

'Nee,' zei Shaw. 'Dit heeft nog nooit iemand gedaan. Ik ga terug om het lichaam te bergen.'

Bushman's Hole ligt ongeveer 500 kilometer ten zuidwesten van Johannesburg, tussen de plaatsen Kuruman en Daniëlskuil, in de Northern Cape. De grot maakt deel uit van de 136 vierkante kilometer grote Mount Carmel Game Farm en ligt in de zogenoemde 'groene Kalahari', een rotsachtig, semi-aride gebied met wat struikgewas en grassen.

Van de lodge op de farm is het ongeveer een kwartier rijden over een onverharde weg, door een zacht golvend gebied. Bijna voor je er erg in hebt, ben je er al.

Bushman's Hole is, zoals de naam al zegt, een gat. Je ziet het pas als je een paar meter voor de rand staat. Zoals de meeste instortingskraters is ook deze ontstaan door het geleidelijk oplossen van kalksteen in water. Maar als je Bushman's Hole een gat

noemt, kun je de Sint-Pieter in Rome net zo goed gewoon een kerk noemen. De grot is uniek door zijn indrukwekkende omvang. Het gat erboven is nagenoeg hoefijzervormig en bovenaan ongeveer honderd meter breed. De loodrechte wanden van het gat zijn van grijs dolomiet, met bovenaan een paar lagen ijzersteen. Ze zijn doorschoten met roestbruine strepen en gaan bijna vijftien meter recht omlaag. Uit de diepte klinken spookachtige kreten van vogels op.

Aan de westelijke kant van het gat voert een steile keihelling omlaag naar het water. Het is een moeilijk pad; soms heb je handen en voeten nodig. Het komt uit bij het niervormige wateroppervlak, dat tien bij vijftien meter groot is. Meestal is het water bedekt met een felgroene laag kroos. Een vlak rotsblok, iets groter dan een auto, steekt middenin boven het water uit. Het is een idyllisch plekje, koel en stil, en uit niets blijkt wat zich onder het water bevindt.

Het grote rotsblok rust op een spleet in de bodem van de poel en blokkeert die gedeeltelijk, ongeveer zoals een kei die half over de afvoer van een bad ligt. Maar onder het water, op een diepte van drie meter, zijn drie openingen. Twee daarvan zijn zo groot dat een met apparatuur behangen duiker er zonder moeite doorheen kan.

Pal onder het rotsblok bevindt zich een passage, die wat krap begint, maar dan breder wordt. Boven je stroomt het zonlicht door de spleten tussen de rotsen. Onder je bevindt zich een in inktzwarte duisternis gevat niets. Naarmate je dieper gaat, word je verder door dat duister omsloten. Je wordt overweldigd door het gevoel dat je de wereld van het licht en het leven achter je laat. Dat is een reflex. Verbeeldingskracht heb je daarvoor niet nodig.

Dit is het bovenste deel van een klokvormige kamer, een van de grootste zoetwatergrotten ter wereld. Van het oppervlak tot het diepste deel van de hellende bodem is het ongeveer 280 meter. De omtrek van de grot is nooit nauwkeurig uitgemeten, maar onderin zou een voetbalveld passen. In 2002 heeft een ploeg duikers op negentig meter diepte een poging gedaan om rondom de wand een lijn aan te brengen. Ze hadden 350 meter lijn meegenomen. Aan het eind van de laatste reel waren ze nog

niet bij de plek waar ze waren begonnen en ze moesten terug zoals ze gekomen waren.

In een onderwatergrot zijn licht en lucht afwezig. Er komt dus vrijwel geen leven in voor. De enige uitzonderingen zijn wat micro-organismen en een paar soorten blinde vissen. Voor duikers nemen de gevaren toe naarmate ze dieper komen. De diepste stukken van Bushman's Cave behoren tot de gevaarlijkste en meest onherbergzame plekken op aarde.

Het zou de oorspronkelijke bewoners van de Kalahari, de !Kungsprekende San (vroeger Bosjesmannen genoemd), niet hebben verbaasd. De instortingskrater was een opvallend element in het landschap, een onuitputtelijke bron van water, heel zeldzaam in dit gebied. De poel was onmisbaar voor hen, maar joeg hun ook angst aan. De San geloofden dat watergaten een poort waren naar een onderwereld vol duisternis en gevaar. Op rotstekeningen beeldden de San de dood soms uit als een menselijke figuur die zich onder water bevindt. Voor de San stond onder het wateroppervlak verdwijnen gelijk aan het betreden van het dodenrijk.

Op 8 januari 2005 keerde Dave Shaw terug naar de bodem van Bushman's Hole en het lichaam van Deon Dreyer.

Zijn dag begon om vier uur in de ochtend, toen de wekker ging in de kamer die hij deelde met zijn vriend Don Shirley in de lodge van Mount Carmel. Nadat hij een douche had genomen, belde hij zijn vrouw Ann in Hongkong. Ze praatten met hun gebruikelijke genegenheid. Geen van beiden hadden ze het over de duik waaraan hij kort daarop zou beginnen. Ann wist niet op welke dag hij zou duiken en wilde dat ook niet weten.

'Ik ga nu naar de plek,' zei hij voor ze afscheid namen.

Shaw en Shirley nuttigden een bescheiden ontbijt in de eetzaal van de lodge. Toen stapten ze in Shirleys pick-up en gingen op weg. Tijdens het rijden zette Shirley de iPod harder die hij van Shaw had gekregen. Shaw had er een heleboel muziek op gezet, waaronder twee playlists die hij DeepCave 1 en DeepCave 2 had genoemd. Terwijl ze door de woestijn reden, de lichtbundels van hun koplampen priemend door het duister, schalde 'Whole Lotta Love' van Led Zeppelin door de luidsprekers.

Ze hadden elkaar twee jaar eerder keren kennen, toen Shaw voor het eerst was gaan duiken in Komati Springs, de volgelopen mijn waar Shirley cursussen technisch duiken gaf. Shirley, zevenenzeventig, was een rustige, bedachtzame Engelsman die na een carrière in het Britse leger in 1997 naar Zuid-Afrika was verkast. Hij was getrouwd met een Zuid-Afrikaanse en stond op het punt zich te laten naturaliseren. Zuid-Afrika was voor hem een betoverend land met een prachtige, kleurrijke natuur, een plek waar de vlam van het leven feller leek te branden dan elders.

Shirley was een van de meest vooraanstaande duikers van het land en dé instructeur op het gebied van technisch duiken. In zijn logboeken waren duizenden zware duiken vastgelegd. Hij had honderden cursisten geavanceerde duiktechnieken bijgebracht, en bijna allemaal keken ze tegen hem op. In veel opzichten was hij een betere duiker dan Shaw. Hij had in elk geval meer ervaring, alleen miste hij Shaws gedrevenheid om dieper te gaan, grenzen te verleggen. Shirley deed wat hij 'faciliterend werk' noemde: hij reikte anderen de mogelijkheid aan om iets te doen wat anders buiten hun bereik zou zijn gebleven. Zo keek hij tegen zijn cursussen voor gevorderden aan, en ook tegen wat hij voor Shaw had gedaan. Hij had alle grote duiken van Shaw in Zuid-Afrika georganiseerd en was tijdens de twee keren dat Shaw in Bushman's Hole had gedoken diens belangrijkste supportduiker geweest. Als een van de weinige duikers ter wereld was hij in staat om Shaw te volgen tot de diepte die deze wilde halen. Ook vandaag zou hij dat doen.

In de twee maanden daarvoor had Shirley rondom Shaws bergingspoging een complex plan opgesteld. Naast Shaw en Shirley zouden er acht supportduikers aan deelnemen, plus een aparte ploeg duikers van de politie. Nadat Shaw aan zijn duik was begonnen, zouden de anderen op zorgvuldig op zijn schema afgestemde tijdstippen te water gaan. Shirley en zijn vrouw Andre hadden de logistiek tot in de puntjes geregeld, tot en met een mobiele decompressiekamer, ziekenbroeders en een in duiken gespecialiseerde arts. Alles was georganiseerd terwijl Shaw zelf nog in Hongkong zat.

Van de meeste duiken merkt de wereld niets, hoe spannend en gevaarlijk ze ook zijn. Maar bij deze zou het anders gaan. De

Zuid-Afrikaanse radio en televisie, de schrijvende pers, correspondenten van buitenlandse zenders en kranten en een ploeg documentairemakers waren erbij. De ontdekking van het lichaam was in het hele land op het nieuws geweest en het plan om het te bergen had overal aandacht getrokken. Alleen de tsunami die Indonesië en omgeving had getroffen, had in de Zuid-Afrikaanse pers evenveel aandacht gekregen. De poging sprak tot de emoties van mensen. De moedige man die zijn comfortabele leven laat voor wat het is om een hachelijke taak te ondernemen – het is een mythe die in veel culturen voorkomt. Shaw ging een dode bergen die al heel lang heel diep lag, een dode die zich de grot in feite had toegeëigend. De dood te slim af zijn, dat was Shaw van plan.

Misschien appelleerde het verhaal dus aan de mythen die in het hoofd van mensen leven, aan hun verbeelding. Of misschien was de belangstelling van de media toeval. Hoe het ook zij, het zou verreweg de best gedocumenteerde duik uit de geschiedenis worden.

Doorgaans is Bushman's Hole een verstilde plek. Maar toen Shirley zijn auto over een lage heuvel stuurde en naar het gat reed, was het er al een drukte van belang. Een paar grote tenten en ook een stuk of wat kleinere stonden tussen de onverharde weg en de rand van het gat. Langs de rand stonden tientallen mensen, vaak met een zaklamp in hun hand. Anderen zaten om kampvuurtjes. Een generator ronkte. Shirley parkeerde vlak bij de rand. Tot hier had hij bereik met zijn gsm – in het gat zelf niet – en toen hij was uitgestapt, belde hij zijn vrouw Andre, die thuiszat, in hun huis in de heuvels van Mpumalanga, een provincie die elfhonderd kilometer naar het oosten lag. Anders dan Ann Shaw wist Andre precies wat de twee mannen vandaag gingen doen en wanneer ze dat wilden doen.

Daarna zochten de twee zich een weg omlaag, over de steile steenhelling. Onderweg kwamen ze een koperen gedenkplaat tegen die daar door Deon Dreyers ouders was aangebracht nadat hij niet meer boven was gekomen.

Shaws duikspullen stonden waar hij ze de avond daarvoor had achtergelaten, onder een uitstekende rots tegen een schuine wand. Shirleys uitrusting lag een paar meter verder, aan de rand

van het water. Terwijl ze zich aankleedden, kwamen anderen aanlopen: de supportduikers, vrienden, familieleden, de producer van de documentaire, hun surface manager, de politieduikers en hun helpers. De plek werd een amfitheater, rotsen werden banken. In de miljoenen jaren dat Bushman's Hole bestond, had de plek nog nooit zo'n ochtend meegemaakt.

Denkt u bij het woord 'duiker' aan een slanke gestalte in een nauwsluitend wetsuit, met op zijn rug één scubafles? Vergeet het maar. Shaw en Shirley waren logge, enigszins dreigend ogende figuren toen ze in het water stapten. Hun hele lichaam was omsloten door een dik, opblaasbaar droogpak, dat hen moest beschermen tijdens de twaalf uur of meer die ze in het water zouden doorbrengen. Ze waren behangen met apparatuur: elektronische handsets en duikcomputers aan elke arm, een zwarte accu met een draad naar de lamp die aan hun rechterhand was bevestigd, en aluminiumflessen langs hun lichaam.

Die flessen waren voor noodgevallen, als de apparaten die ze op hun rug hadden het begaven: rebreathers, ontworpen om de uitgeademde lucht op te vangen en de daarin nog aanwezige zuurstof aan te vullen voor hergebruik. De rebreathers zaten in een glad, zwart omhulsel, als het schild van een kever. Donkere geribbelde slangen liepen over de schouders en waren aan weerszijden van een mondstuk bevestigd.

Shaw bleef een paar minuten in ondiep water drijven. Een van de andere duikers reikte hem een klimhelm aan waarop een lamp was bevestigd en een hoekige metalen kast waar een videocamera in zat. Shaw had nog nooit met zoiets gedoken, maar hij had erin toegestemd hem bij deze duik te gebruiken. De beelden zouden voor de documentaire worden gebruikt. Nog nooit was zo'n poging op een zo grote diepte ondernomen, en Shaw wilde de wereld laten zien wat hij had gedaan en hoe hij het had gedaan.

Hij zette de helm op.

Ook Shirley was het water in gegaan en dreef nu vlak bij Shaw. Hij was supportduiker op grote diepte geweest bij alle grote duiken die Shaw hier had gedaan. Vandaag zou hij onder water gaan als Shaw dertien minuten weg was. De timing was zo uitgemikt dat als Shirley omlaagging, Shaw met het lichaam op

weg zou zijn naar boven. Ze zouden elkaar op een diepte van 220 meter treffen. Het was een voor Shirley ongekende diepte – nog geen twaalf sportduikers waren ooit zo diep geweest –, maar hij had er alle vertrouwen in. Don Shirley was nog nooit aan een duik begonnen waarvan hij niet zeker wist dat hij hem kon voltooien.

Om 06.13 uur, toen het eerste licht op de wand van het gat viel, drukten ze elkaar kort de hand.

‘Tot over een paar minuten,’ zei Shirley. Shaw knikte en gleed naar het midden van de poel. Rustig zakte hij weg, zodat hij het water nauwelijks in beroering bracht.

Hij volgde een strakke, met gewichten verzwaarde lijn, de stijglijn, en liet die door de vingers van zijn rechterhand glijden. Eerst ging de lijn onder een hoek van vijfenveertig graden omlaag, langs het dak van de grot, maar op een diepte van vijftig meter ging de lijn recht omlaag. Daar verbreedde de grot zich zo abrupt dat de wanden van hem vandaan leken te vliegen. Shaws duiklamp verspreidde een verblindende hoeveelheid licht en het water was volkomen helder, maar de wanden waren nu al zo ver weg dat ze buiten het bereik van de lichtstraal waren. Shaw bevond zich in een leegte. De verticale stijglijn was letterlijk zijn enige leidraad.

Met tussenpozen passeerde hij bundels flessen die aan de lijn waren vastgemaakt: ademgas voor noodgevallen. De eerste op tachtig meter. De volgende op vijfennegentig. Af en toe pakte hij de lijn beet en trok zich omlaag om sneller op de bodem te komen.

Hij voelde zich kalm. Met vloeiende bewegingen boog hij zijn linkerarm en draaide even zijn hoofd om op een digitale display aan zijn linkerpols te kijken hoe diep hij was en hoeveel tijd er was verstreken. De snelheid waarmee hij daalde liep op, naar bijna dertig meter per minuut. Op 150 meter passeerde hij de laatste drie noodflessen die hij en Shirley een paar dagen daarvoor aan de stijglijn hadden vastgeklipt. Elke seconde die hij nu verder daalde, zou hem verder verwijderen van de veiligheid die ze boden.

Zeven minuten na het begin passeerde hij de tweehonderd meter.

Hij zakte verder.

Elf minuten en vijftien seconden na het begin van de duik bereikte hij de bodem van de grot. Naast de stijglijn lag er op de modderige bodem ook een dunnere lijn van wit nylon. Dit was een gidslijn, die dateerde van zijn recordduik in oktober. Het andere eind zat vast aan Deon Dreyers uitrusting. Shaw zwom in de richting van het lichaam.

Ver boven hem dreef Shirley op het water en keek naar de secondewijzer van een wandklok die tussen de rotsen boven het water was aangebracht. Twaalf minuten en dertig seconden nadat Shaw was vertrokken, verdween ook Shirley onder water.

Vrijwel op hetzelfde ogenblik bereikte Dave Shaw het lichaam van Deon Dreyer.

Shirley volgde de stijglijn omlaag, in ongeveer hetzelfde tempo als Shaw had aangehouden. Onder zich zag hij alleen maar duisternis. Voorbij de 150 meter zag hij onder zich toch licht. Niet het felle licht van de lamp aan Shaws hand, maar iets wat veel zwakker was, bijna als het glinsteren van een ster aan de nachtelijke hemel. Het bevond zich op enige afstand van de stijglijn, ongeveer op de plek waar Deon Dreyers lichaam zich moest bevinden.

Het licht bewoog niet. Shirley wist dat Dave Shaw in moeilijkheden verkeerde.

Hij bereikte de 220 meter, de afgesproken diepte. Volgens hun plan zou hij hier Shaw treffen, die langs de stijglijn omhoog zou komen met het lichaam. Shirley was nu al dieper dan hij ooit had gedoken. Niet dat hij dit soort krankzinnige diepten meed. Niet echt. Hij had gewoon nog nooit een goede reden gehad om zo diep te gaan.

Nu had hij die reden wel.

Hij ging verder, voorbij de 220 meter. Hij was op weg naar de bodem.

In de bovenwereld had niemand een idee van het drama dat zich onder in de grot afspeelde. Vrouwen, gezinnen, vrienden, de andere duikers, de ouders van Deon Dreyer – niemand die er weet van had. Wat er was gebeurd, kwam pas heel langzaam aan het licht in de uren en dagen die volgden, en toen de waarheid duidelijk werd, verbijsterde die iedereen.